

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА КООПЕРАТИВНИХ ЗАСАДАХ

О. М. Яцьківська, асистент
Житомирський національний агроекологічний університет

Розглянуто особливості сільськогосподарської обслуговуючої кооперації як фактору формування інноваційних переваг аграрних підприємств. Окреслено перспективи та економічні вигоди від кооперування агротоваровиробників. Обґрунтовано доцільність створення інноваційного сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу.

Постановка проблеми. Інноваційна модель розвитку зарубіжних та сучасних вітчизняних аграрних підприємств значною мірою базуються на взаємовигідній співпраці з численними партнерами: постачальниками і споживачами, виробниками комплементарних товарів і послуг, дистриб'юторами і дилерами, державними та громадськими організаціями, університетами та дослідницькими центрами. Це пов'язано з тим, що інноваційні процеси у сільському господарстві є інтелектуаломісткими, високозатратними і ризикованими. За таких умов аграрні товаровиробники не спроможні досягати високих результатів інноваційної діяльності винятково за рахунок власних ресурсів. З огляду на це, співпраця (кооперування) сільськогосподарських підприємств з іншими підприємницькими структурами та організаціями є однією з основних умов інноваційного розвитку в аграрному секторі економіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Історико-теоретичним, науково-методичним та практичним аспектам

сільськогосподарської кооперації присвячено багато праць вітчизняних вчених-економістів, серед яких В. Збарський, В. Зіновчук, М. Малік, Л. Молдаван, А. Пантелеймоненко, Т. Шаповал, В. Шебанін, В. Ясиновський та багато інших. Однак недостатньо висвітленими залишаються питання розвитку науково-технічної сільськогосподарської кооперації в контексті підвищення інноваційної активності аграрних підприємств.

Мета та методика дослідження. Метою дослідження є визначення основних передумов та обґрунтування необхідності розвитку інноваційної діяльності аграрних підприємств на кооперативних засадах. Методика проведеного дослідження ґрунтується на застосуванні монографічного методу у поєднанні із аналізом і синтезом, індукцією та дедукцією, науковим абстрагуванням.

Виклад основного матеріалу. Сільськогосподарська кооперація – одна із форм об'єднання аграрних товаровиробників, що дозволяє забезпечити виконання всіх необхідних господарських функцій для досягнення синергетичного ефекту і тим самим забезпечує підвищення їх конкурентоспроможності на агропродовольчому ринку. Основними мотивуючими чинниками кооперативної форми організації агробізнесу є розширення можливостей розвитку суб'єктів господарювання, досягнення високих соціально-економічних показників діяльності, надійний захист від впливу монополізованих структур в агробізнесі, отримання ефекту від аутсорсингу та масштабу виробництва тощо. Серед обслуговуючих кооперативів в Україні переважають багатфункціональні кооперативи – 43,4 %, 28,6 % становлять сервісні, 14,7 % – заготівельно-збутові, 6,8 % і 6,5 % відповідно переробні та інші види [4, с. 76–77]. Науково-технічні кооперативи утворюють особливий тип сільськогосподарських кооперативів, який ще недостатньо розповсюджений в Україні, але дуже розвинений у Західній Європі.

Значних масштабів діяльності сільськогосподарських кооперативів досягнуто в Австрії, Бельгії, Канаді, Німеччині, Нідерландах, США, Франції, Швеції. У Німеччині та Франції ще у 90-х роках функціонувало понад 10 тис. кооперативів нового спрямування – із спільного використання технічних засобів у сільському господарстві. Нині аграрні постачальницькі і обслуговуючі кооперативи Канади забезпечують фермерів-членів такими засобами як корми для тварин – на 27 %, добривами і хімікатам – на 38 %, насінням – на 19 %, зерноочисним обладнанням, сучасними сільськогосподарськими машинами, а також паливними та будівельними матеріалами – на 40 %

[2, 3]. Кооперація дає змогу широко впроваджувати комп'ютеризацію та автоматизацію в аграрне виробництво. З огляду на специфічність соціально-економічних умов розвитку вітчизняних аграрних підприємств (брак фінансових ресурсів, високий рівень ризиків в інноваційних процесах, відсутність належної інфраструктури тощо), регіональні аспекти організації інноваційної діяльності на кооперативних засадах мають суттєве значення і для України.

З метою вирішення завдань щодо забезпечення активізації інноваційних перетворень на рівні суб'єктів господарювання, пропонується створення інноваційного сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу, який повинен стати основним елементом інноваційної інфраструктури в аграрному секторі економіки. Інноваційний кооператив не є виробником новітніх розробок, він є посередником між виробниками агроінновацій (зокрема, вищими аграрними навчальними закладами, науково-дослідними інститутами, центрами тощо) та споживачами інноваційної агропродукції (сільськогосподарськими підприємствами-членами кооперативу). Фінансовий результат діяльності кооперативу розподіляється між його членами, які є замовниками інноваційних проектів, що значно здешевлює процес комерціалізації інноваційних розробок у сферу аграрного виробництва. Інноваційний сільськогосподарський обслуговуючий кооператив можна визначити як організаційно-правову форму вираження регулярних та організованих взаємин між товаровиробниками аграрного сектору під час їхнього співробітництва на основі кооперативних принципів для самозабезпечення власної виробничої та комерційної діяльності необхідними інноваційними ресурсами та послугами щодо організації розробки та реалізації інноваційних проектів [1]. Інноваційну інтеграцію виробників агропродукції доцільно будувати на принципах відкритості, демократичності, справедливості, участі, безприбутковості.

Основними напрямками розвитку інноваційної сільськогосподарської кооперації можуть бути такі:

1) дорадчі послуги, що передбачають створення мережі експертів з розвитку кооперативів, зокрема науково-технічних, в межах всієї країни з метою забезпечення доступу до професійних і технічних послуг, необхідних для успішного відкриття чи посилення сільськогосподарського кооперативу;

2) розвиток досліджень і знань – поширення проектів, які сприяють розумінню внеску кооперативів у вирішення інноваційних проблем розвитку суб'єктів агробізнесу;

3) інноваційні кооперативні проекти – надання послуг щодо розробки та комерціалізації інноваційних проектів, що стосуються виробничої та комерційної діяльності.

Для реалізації наведених завдань інноваційний сільськогосподарський кооператив, з одного боку, може спільно з вищими навчальними закладами та провідними науково-дослідними установами створювати науково-дослідні центри, лабораторії, інститути. З другого боку, з метою подолання обмежень щодо кількості та територіального розташування членів кооперативу, здійснювати свою діяльність в значній мірі у віртуальній (електронній) формі. У загальному вигляді надання електронних консалтингових послуг матиме такий вигляд: члени кооперативу в режимі on-line можуть подати тематичний запит щодо проблемних питань, які потребують розв'язання, працівники електронного кооперативу формують групу учасників, яким потрібні послуги за цією тематикою, на основі аутсорсингу залучають висококваліфікованих фахівців та організовують проведення відео конференцій, практичних семінарів, тренінгів тощо. Ключова роль інноваційних кооперативних об'єднань полягає у формуванні стимулів до інноваційної активності сільськогосподарських товаровиробників.

Висновки. Світовий досвід і сучасна вітчизняна практика господарювання свідчать про те, що кооперативи є невід'ємною складовою ринкової економіки й важливою умовою розвитку аграрних підприємств на інноваційній основі. Науково-технічна сільськогосподарська кооперація забезпечує об'єктивний процес глобалізації наукових знань і напрямів їх матеріалізації в аграрному виробництві. Цей процес сприяє об'єднанню науково-технічного потенціалу аграрних підприємств і його подальшого розвитку, метою якого є підвищення загального рівня життя сільського населення, розв'язання проблем екології, здоров'я. Сучасні організаційні форми кооперування не тільки впливають на поширення інноваційних знань, агротехнологій, але й створюють умови для зміни стилю та методів управління й організації інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки.

Список використаних джерел

1. Бабаєв В. Ю. Формування інноваційної інфраструктури в аграрному секторі економіки України / В. Ю. Бабаєв // Теорія та практика державного управління. – 2011. – Вип. 4 (35). – С. 8–16.
2. Пархуць М. Р. Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи як одна з форм технічного забезпечення агровиробників розвинених

країн світу [Електронний ресурс] / М. Р. Пархуць. – Режим доступу: [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ecnof_2013_10\(1\)_55.pdf](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ecnof_2013_10(1)_55.pdf)

3. Степанюк О. Кооперація з потугами [Електронний ресурс] / О. Степанюк // Агробізнес сьогодні. – 2012. – №1-2(224-225). – Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/2010-06-11-12-52-32/836-2012-02-01-13-30-35.html>.
4. Шаповал Т. П. Засади формування сільськогосподарської обслуговуючої кооперації у ринкових умовах / Т. П. Шаповал // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2009. – Випуск 1 (48). – С. 75–80.